

ייתו מגיל צעיר. הוא עסק במסחר עצים וכאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה נמלט מגאליציה לאמסטרדם. שם, בגיל 27, אב שלושה ילדים, התייך חיל לעסוק בייצוא מוון ובמסחר בניי רות-ערך. תוך זמן קצר הפך לברוקר מפורסם ושמו הלך לפניו כ"מלך ה-בורסה".

במשך שבע שנים שיגשו שם עסקיו, עד שיום אחד הפסיד את כל כספו ואת הרכוש העצום שהצליח לצבור, בהימור בעליו נכון. הוא נטל את משימתו וברר ליונה, בירת אוסטריה, תוך זמן קצר הצליח הצעיר, בעל האמונה הדתית הקנאית, שהוצב שם בראש רשימת אגודת ישראל לבחירות לקהילה היהודית, להתערב מחושבן.

בשנותיו עם כמה יהודים חרדים הקים בנק שעסקיו פרחו. כאשר הריגיש כי תקופת משבר קרבה ובאה מכר את חלקו בבנק, זמן קצר לפני שהיבנק התמוטט ופשט את הרגל. הוא נכנס לעסקי ספרים עתיקים, נדר על פניו לעסוק כשהוא מחפש

חרדים בלבד. מי שנתפס שם כחילול שבת נאלץ למכור את ביתו ולהעבירו לידי אחרים. השכונה, הנמצאת ליום בלב בני-ברק, הייתה השכונה הראשונה ששעריה היו נסגרים בערב שבת על מסגרי ואפילו אנשי המשטרה המנדטריים לא יכלו לעבור דרכם. הפרשה התגלגלה לערכאות, ובעקבות התקדים שיצר הלפרן בנכרו-מאיר, החלו סוחרים נות גוספות בבני-ברק לסגור את עצמן לתנועה עברית בשבתות וחגים.

הלפרן הצעיר, שנכסיו התרבו והלכו עם כל מעשי הצדקה שעשה, היה מברקובי של החוץ-איש ועמד בראש ה"מערך" שניהלו בשעתו בארץ החוגים החרדים נגד היול השבת, בעיקר ב"מפעלי תעשיית ישראלים". בתקופת מלחמת העצמאות, כשהתגורר בירושלים, היה מקורב לנטורי קרתא. אירגן עבורם שירותי מזון פרטיים בימים בהם הייתה ירושלים שרויה במצור.

כאשר הלך ר' הלפרן לעולמו, הש-איר אחריו שבעה בנים ועמות, כולם בעלי משפחות ובעלי עסקים, העומדים

הסיבה להתעניינותו הייתה גלויה: אם רוצים יורשיו של הלפרן לזכות בירושתו, הם הייבים לעשות זאת כחוק ואז עליהם לשלם מס עזבונו. בתגובה לפנייתו של הממונה על רכוש האוייב, כתב נחום-יואל מכתב למשרד המשפטים בו נאמר: "אבי המנוח לא השאיר אחריו כל כספים, רק מגרש אחד בירושלים. טרם הגשנו בקשה לצו ירושה ויכול להיות שבגלל המגרש הנ"ל נצטרך לעשות זאת".

קברים על קרקע פרטית

ב יוני השנה, הגיש בא-כוחו של נחום יואל הלפרן בקשה לצורירישה לגבי המגרש שהתגלה בירושלים. בסעיף שש של הבקשה, ציין בא-כוחו של הלפרן: "המנוח (הכוונה לחיים יעקב הלפרן) לא השאיר צוואה...". היה משתה משונה בהצגתה זו, שכן בספר שכתב נחום יואל הלפרן לזכר

שארע לרכוש שהשאיר אחריו אביהם. בעוד שקודם לכן נטען כי כל מה ש-השאיר הגביר אחריו היה להקדש, הס-תבר שהוא השאיר אחריו גם רכוש פרטי, ששניים מהבנים, נחום יואל ושרה כהן, השתלטו עליו. הירושים האחרים פנו לבית-המשפט כדי שזה ימנה מנהל עזבונו אשר יפקדו את הקדש ומה עזבונו. אחריו הלפרן הוא הקדש ומה עזבונו. טענו המבקשים: "נחום יואל הלפרן השתלט על ההקדש ומסר למסור דו"חות על מה נעשה בו במשך מספר שנים מאז מה נעשה. הוא עושה בנספה ההקדש כבתוך שלו. יש חשש שהוא משתמש ברעה בסמכויות שהוקנו לו וכי כספים המיועדים לציבור אינם מגיעים למטרות להם נועדו".

הנהלת האגודה העמותית של בית-היתומים, אליה מורמים כספי הקדש, הייתה מורכבת מנחום יואל, אחותו שרה ועוד שני אנשים, בתוספת השופט הר-עליון, הד"ר יצחק קיסטר, שהוא מתור-שביה של שכונת זכרון-מאיר. למרות ששמו מופיע כחבר הנהלת האגודה ו-משמש בצורה זו ערובה לכשרות ניי-הול העסקים בה, טען השופט קיסטר לא מכבר: "התפתחתי מהנאמנות בשנת 1964, סימן מובהק שאיני חבר עוד בוועד הנאמנים של האגודה משנת 1964 הוא שלא השתתפתי מאז בשום ישיבה, לא קיבלתי שום מאון, לא קיבלתי שום פרוטוקול של ישיבה ולא שום הזמנה על כל פונקציה שהיא".

מיליונים בלי פיקוח

על פי תקנות ההקדשות אין הנא-מנים על ההקדשות יכולים להנהל כרצונם. בית-המשפט יכול להתערב ב-ניהול ההקדש, לצוות על עריכת חש-בונות וחקירות, ואף לקבוע הנהלה חד-שה להקדש, כאשר מושמעת טענה ש-היתה מעילה בהקדש. עד כה טרם הושמעה טענה כזו מ-פורשות, שכן כדי להשימעה יש צורך בהוכחות על מעילה, והוכחות כאלה לא ניתן למצוא כל עוד לא ניתנת גישה לבדיקה הנעשה בתוככי ההקדש. אבל אותם בני משפחת הלפרן, שאין משתפים אותם בפיקוח על כספי אביהם

משפחה שכזאת כפי שצולם בווינה בשנת 1927. באותה תקופה היה הגביר החרדי רבי חיים יעקב הלפרן עם אשתו ותשעת ילדיו, חסונו. כעבור שש שנים עלה לארץ-ישראל והקים את השכונה החרדית, זכרון מאיר" בבני-ברק. הקטן בילדים (יושב עם כלב צעצוע) הוא רפאל הלפרן, שהפך מתאבק ג'מר ישראל, התפרסם בעולם בזכות המגן דוד שהיה רגום על בגד ההתאבקות.

כתבייד ואוצרות ספרים נדירים. ההצלחה האירה לו פנים וביתי-המסחר לספרים עתיקים שלו בויהו נודע בכל העולם. בין לקוחותיו נמנו גדולי אספני הספרים העתיקים בעולם, וחברת סותבי ושות' בלונדון, היתה מוכרת את ספריו במכירות פומביות. בתחילת שנות השלושים חיל הלפרן את עסקי העתיקות שלו והחל להוציא באוסטריה מדרוך טלפונים מסווג, ש-הפך תוך זמן קצר לעסק משגשג ונושא רווחים עצומים. למרות שזכה בתוארי כבוד רשמיים, ניהל את העסק כעסק ממלכתי למחצה, דאג לסגור אותו בשי-בתו ובמועדי ישראל.

לפני השתלטות הנאצים על אוס-טריה עלה לארץ-ישראל עם משפחתו. עוד קודם לכן רכש שטח קרקע של 64 דונאמים, שהיה תחילה פרדס של תפוזים ואתרוגים, אותו הפך לשכונה הדתית זכרון-מאיר*.

ירושה בלי מס עזבונו

ר חיים יעקב הלפרן גבר חסון וגדול מידות, עלה לארץ-ישראל במטרה אחת: לייסד שכונה אקסקלו-סיבית של יהודים חרדים, שומרי שבת. הוא מכר מגרשים בשכונה היהודים

ברשות עצמם. בצוואתו לא הותר להם דבר. את כל רכושו, שאיש לא הצליח אף פעם להעריך את היקפו ואת שווי-המדויק, הותר להקדש לצרכי צדקה. ההקדשים למיניהם היו צריכים ל-היות מנוהלים על-ידי חבר נאמנים. ב-הנהלת החברה העמותית שניהלה את בית-היתומות וזאליה הורמו כספי ה-הקדשים, שלטו שניים מצאצאיו: בנו, הקבלן נחום יואל הלפרן, ובתו, הרבנית שרה כהן. שאר הבנים לא התערבו ב-נעשה בהקדש ובכספיו, בהיותם משוכ-נעים שכל רכוש האב מופקד בידיהם נאמנות, המוסרות את פירותיה למטרות הקדושות להם הועידו אותם האב.

רק לאחרונה, כשמנה שנים אחרי פטירתו של הגביר החרדי, החלו להתי-גלות סימנים כי משהו אינו כשורה ב-מוסדות הצדקה שנותרי אחריו. הועלו חשדות כי אלה שהשתלטו על ניהול מוסדות אלה, גמצלים אותם מלבד ל-עניני צדקה גם למטרותיהם הפרטיות, כדי לנהל עסקים ללא פיקוח כלשהו. בשלהי השנה שחלפה גילה הממונה על רכוש האוייב בירושלים, בתוקף תפי-קידו לגילוי רכוש נעדרים ללא יור-שים, מגרש באזור התעשייה בירושלים, שהיה רשום על שמו של ר' חיים יעקב הלפרן. הוא פנה אל הבן, נחום יואל הלפרן, וביקש ממנו תשובה מה יש בדעת יורשיו של בעל המגרש לעשות בו ואם הם מתכוונים להגיש לבית-המשפט בקשה לצו ירושה.

אביו, הוא מצטט מפורשות את הצוואה שהשאיר אחריו האב, מאזכר אותה מיספר פעמים, קובע את התאריך בו נכ-תבה ומסתמך עליה. כך, למשל, כתב בספרו על צוואת האב: "...צוואתו אשר השאיר לילדיו דנה ברובה המכריע ב-עניינים רוחניים בלבד...". לפתע הסתבר לבנותיו ובניו האחרים של הלפרן, שהם בעצם לא ראו מעולם את הצוואה, חוקרי האוצר, שהתחילו לחשוד כי רכוש הלפרן לא הועבר רש-מית יורשיו כדי להתחמק מתשלום מס עזבונו, החלו הפרטי את רכוש נוסף שבו, רכושו הפרטי של הלפרן, שלא נתנם להקדש ושלא הועבר ליורשיו.

כך החלו להישף פרטים נוספים על רכוש, מרכוש העתק שהשאיר הלפרן אחריו, ושנותר לכאורה ללא בעלים. לדוגמא: התגלה בית ברחוב אבולעפיה בתל-אביב, הרשום על שמו, למרות ש-במשך 8 שנים נטען כי הוא הקדש. הסתבר כי מתוך 15 דונאם של בית-הקד-שות כשני דונאם בתוך בית העלמין הפרטי בית חיים בזכרון-מאיר, אינם שייכים להקדש בית-העלמין, אלא הם קרקע פרטית של הלפרן האב שגם הם נמכרו כחלקות קבורה. כאשר נפטרה, לפני מספר חודשים, רעייתו של ר' חיים יעקב הלפרן, והחלו להתעורר חשדות, ניסו שלושה מיו-רשי שני הכנות אסקה גרוכובסקי וברטה פוזנרסון, ובן הזוגנים שלו, "מר יש-ראל" רפאל הלפרן - להתעניין במה

היורש נחום יואל הלפרן, קבלן, בעל בית חרושת לבלוקים, הועמד עתה להקים מלון פאר ברחוב מאפו בתל-אביב, הפך אחרי מות אביו למנהל ההקדשים והנכסים שהשאיר אביו, אינו מאפשר לשאר בני המשפחה להתערב בהם.

שנפטרו, טוענים: "לא יתכן שמיליונים שנועדו לצרכי ציבור, יעברו דרך ידיים פרטיות ללא פיקוח ציבורי; לא יתכן שכספי צדקה ינוהלו כעסק פרטי המחוסן מפני כל ביקורת". בינתיים עומדת הפרשה להתגלגל גם לאפיקים נוספים. בעקבות הגילויים על הניעשה בהקדש, מנסים עתה יורשיו של חיים יעקב הלפרן לגלות לאן נעלמו האו-צרות האחרים שהשאיר אביהם, ושלא נר-עדו לצרכי צדקה. אוצרות אלה כללו בין-השאר מיגרשים בבאר-שבע, חשבונות בכננים שונים, ביטוח חיים, חלקות קרקע בהר-היותם, ואוצרות נוספים שהיו מוח-באים בביתו של הגביר. עד עתה היו יורשיו משוכנעים כי הכל נועד לצדקה לנצרכים. עתה הם מנסים לברר אם שני ענפים של גזע המשפחה לא השתלטו על אוצרות אלה, כדי לנשל מהם את שאר הענפים.